

Universele periodieke evaluatie van de Raad voor de rechten van de mens

Opvolging van het tussentijds verslag van België, tweede cyclus

Alternatief verslag van het *Belgian Disability Forum (BDF)* en de adviesraden van personen met een handicap - oktober 2020

Gezamenlijke indiening

Gecoördineerd door het Belgian Disability Forum vzw (BDF)

Kruidtuinlaan 50/150 - 1000 Brussel - België

+32 2 509 83 58 - <http://bdf.belgium.be> - info@bdf.belgium.be

Het *Belgian Disability Forum (BDF)* is een vzw van 18 verenigingen die de personen met een handicap vertegenwoordigen. Het verdedigt de rechten van meer dan 250 000 personen met een handicap en hun gezinnen in België.

Dit alternatieve verslag is onder meer gebaseerd op de 14 aanbevelingen (gegroepeerd in 9 thema's¹) van het laatste tussentijdse vrijwillige verslag van de tweede cyclus van de UPE van België.

---

¹ Nationaal instituut voor de rechten van de mens, situatie in de gevangenis, handicap, kinderrechten, geslacht, racisme en discriminatie, jeugdwerkloosheid, politie, asiel en migratie

Leden van het Belgian Disability Forum vzw (BDF)

Het Belgian Disability Forum vzw (BDF) is een vereniging zonder winstoogmerk van 18 organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen. Het komt op voor de rechten van 250 000 personen met een handicap en hun gezinnen op nationaal en supranationaal niveau. Het BDF is volwaardig lid van het European Disability Forum (EDF), waar het België vertegenwoordigt².

Het BDF heeft als opdracht de internationale ontwikkelingen te volgen die een impact hebben op het leven van personen met een handicap in België. Het BDF pleit voor een effectieve uitvoering van de Europese regelgeving, de door België bekrachtigde internationale instrumenten en de aanbevelingen van de internationale instanties. Het BDF informeert zijn leden over de internationale ontwikkelingen.

Het BDF presenteert deze bijdrage namens zijn 18 leden en 6 adviesorganen. U vindt de lijst hieronder.

1) De verenigingen die lid zijn van het BDF (<http://bdf.belgium.be/nl/bdf/members.html>)

- *Landsbond der christelijke mutualiteiten (LCM)* – Haachtsesteenweg 579 PB 40 - 1031 Brussel
- *Altéo vzw (Mouvement social de personnes malades, valides et handicapées)* – Haachtsesteenweg 579 PB 40 - 1031 Brussel
- *Hemofilievereniging vzw (AHVH)* - Grisarstraat 38, 1070 Brussel
- *Association de parents et de professionnels autour de la personne polyhandicapée asbl (AP3)* - Rue de l'Aurore, 98 - 5100 Jambes
- *Association socialiste de la personne handicapée asbl (ASPH)* - Sint-Jansstraat 32/38 – 1000 Brussel
- *CAWaB vzw* - Jules Bordetlaan 13 - 1140 Brussel
- *Doof Vlaanderen* - Stropkaai 38 - 9000 Gent
- *Fédération francophone des sourds de Belgique asbl (FFSB)* – Marnixlaan 19A/25 - 1000 Brussel
- *Inclusion asbl* - Kolonel Bourgstraat 123-125 bus 6 - 1140 Brussel
- *Katholieke Vereniging gehandicapten vzw (KVG)* Arthur Goemaerelei 66 - 2018 Antwerpen
- *Kleines Forum* - c/o Dienststelle für Personen mit Behinderung - Vennbahnstraße 4/4 - 4780 Sankt-Vith
- *Les Briques du GAMP* – Bergagegaarde20 - 1160 Brussel
- *Le Silex asbl* - Vootstraat 82 - 1200 Brussel
- *Brailleliga vzw* - Engelandstraat 57 - 1060 Brussel
- *Nationale Belgische Multiple Sclerose Liga vzw (NBMSL)* - Auguste Lambiottestraat 144 bus 8 - 1030 Brussel
- *Federaal Werk De vrienden der blinden en slechtienden vzw* - Rue de la Barrière 37 - 7011 Ghlin
- *Solidaris* - Sint-Jansstraat 32-38 - 1000 Brussel
- *Vereniging Personen met een handicap vzw (VFG)* VFG Nationaal secretariaat Sint-Jansstraat 32-38 - 1000 Brussel

2) Adviesorganen van de personen met een handicap bij de federale overheid en de deelgebieden

- De Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH) is het adviesorgaan inzake handicap op het niveau van de federale overheid³.
- De *Conseil de stratégie et de prospective* (CSP) is het adviesorgaan van de personen met een handicap voor het Waals Gewest.

² <http://www.edf-feph.org/about-us/members/full-member>

³ <http://ph.belgium.be/>

- De Brusselse Franstalige Adviesraad voor welzijnszorg en gezondheid - Afdeling Gehandicapten is het adviesorgaan van de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (FGC)⁴.
- De Adviesraad voor gezondheids- en welzijnszorg, Commissie voor welzijnszorg, afdeling Instellingen en diensten voor personen met een handicap/*Conseil consultatif de la santé et de l'aide aux personnes, Commission de l'aide aux personnes, section Institutions et services pour personnes handicapées*⁵ is het adviesorgaan van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (FGC).
- De Raad voor personen met een handicap van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest/*Conseil des personnes handicapées de la Région Bruxelles-Capitale* is het adviesorgaan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- NOOZO - Vlaamse adviesraad handicap⁶: NOOZO is een project dat tot eind 2020 door de Vlaamse overheid wordt gefinancierd. Het is een blauwdruk voor een echte adviesraad in Vlaanderen.

---

⁴ <http://phare.irisnet.be/service-phare/a-propos-de-nous/conseil-consultatif/>

⁵ <https://www.ccc-ggc.brussels/nl/organisatie/adviesraad-voor-gezondheids-en-welzijnszorg>

⁶ <https://noozo.be/>

I. Algemene maatregelen

Handistreaming

- De bevoegdheden inzake handicap zijn verspreid over het federale niveau en de Gemeenschappen en Gewesten. Er is geen coördinatie op interfederaal niveau: de *Interministeriële Conferentie Handicap*, het forum voor overleg tussen de uitvoerende machten van de verschillende deelgebieden, komt nooit bijeen.
- De versnippering van de bevoegdheden over de verschillende overheidsniveaus leidt tot verlies van informatie en van rechten voor de burgers - het fenomeen van de non take-up⁷.
- België heeft geen nationaal actieplan voor de inclusie van personen met een handicap.
- Momenteel kan geen enkele adviesraad van personen met een handicap zijn taak naar behoren vervullen⁸:
  - Op federaal niveau is het NHRPH-secretariaat al jaren chronisch onderbezet; de minister die het advies ontvangt, hoeft zijn of haar beslissing om het advies niet te volgen niet te motiveren.
  - De Waalse adviesfunctie is onduidelijk.
  - De Vlaamse adviesfunctie, NOOZO, is een project dat voor twee jaar wordt gefinancierd. Na evaluatie van het uitgevoerde werk zal de regering beslissen over de verlenging ervan. Dit strookt niet met de noodzakelijke onafhankelijkheid van de adviesfunctie.
  - In Brussel zijn er drie subniveaus, dus ook 3 adviesstructuren:
    - a. De Brusselse Raad van PHARE is actief, maar het secretariaat is onderbezet.
    - b. Er is geen transversale adviesfunctie bij Iriscare (GGC - Brussels Hoofdstedelijk Gewest), terwijl het orgaan toch in heel Brussel bevoegd is voor bijstand aan personen met een handicap, rust- en verzorgingstehuizen, opvangcentra en thuishulpdiensten.
    - c. De Brusselse Raad voor personen met een handicap (EQUAL) komt niet bijeen en geeft geen advies uit. Het handistreamingbeleid wordt niet geëvalueerd omdat [de ordonnantie van 8/12/2016](#) dit niet toelaat.
  - In de Federatie Wallonië-Brussel is er geen adviesfunctie. Onderwijs, sport, cultuur en vrijetijdsbesteding voor personen met een handicap worden zonder overleg beheerd.
  - In de Duitstalige Gemeenschap is er geen adviesfunctie. De Gemeenschap heeft economische en sociale voorrechten. Het zou dus belangrijk zijn dat zij zich kan baseren op een adviesraad.
  - Er is ook een adviescommissie voor gebarentaal. Deze werd opgericht op 22/10/2003 en komt sinds 2013 niet meer bijeen. Het gebrek aan vertegenwoordiging van dove personen houdt verband met het chronisch tekort aan gebarentolken.

De problematiek van de adviesfunctie baart ernstige zorgen: zelfs wanneer er een adviesfunctie actief is, hoeven de beleidsmakers niet uit te leggen waarom de adviezen niet worden gevolgd.

⁷ [Advies 2018-09](#) van de NHRPH

⁸ [Advies 2020-10](#) van de NHRPH

Nieuwe wetgeving

- Het wetsvoorstel inzake burgerlijk recht en tot vereenvoudiging van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek betreffende de onbekwaamheid en de wet van 17 maart 2013 tot hervorming van de regelingen inzake onbekwaamheid en tot instelling van een nieuwe beschermingsstatus die strookt met de menselijke waardigheid zijn goedgekeurd. De Hoge Raad voor de Justitie en de NHRPH⁹ hekelen het gebrek aan middelen voor de vrederechters, wat een persoonlijke opvolging van de dossiers¹⁰ in de weg staat.
- Het ontwerp van koninklijk besluit tot invoering van een statuut van mantelzorger¹¹ werd aangenomen. Het dossier vordert zeer traag: een procedure voor de erkenning van mantelzorgers is ingegaan op 01/09/2020, maar de besluiten die mantelzorgers dekking moeten bieden in het kader van gezondheidszorg, arbeidsongevallen en pensioenen laten op zich wachten^{12 13}.
- Het voorontwerp van wet tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek met het oog op het instellen van een federale bewindvoeringscommissie en het bepalen van de voorwaarden voor het beroepsmatig uitoefenen van de functies van de bewindvoerder over een beschermd persoon werd in eerste lezing aangenomen¹⁴. Dit voorontwerp van wet heeft als doel de vertegenwoordiging of bijstand van de te beschermen of beschermde persoon overeenkomstig zijn belangen te bevorderen. Daarnaast heeft deze wet een buitengerechtelijke beschermingsmaatregel ingevoegd, met name de 'zorgvolmacht'. Dit zal voor de vrederechter beslist tijdwinst qua administratief beheer opleveren, maar zal die deze vrijgekomen tijd ook besteden aan het personaliseren van de maatregel?
- De Senaat heeft gestemd over het voorstel tot herziening van de Grondwet om in titel II van de Grondwet een artikel 22ter in te voegen dat het recht van personen met een handicap op volledige inclusie in de samenleving waarborgt¹⁵. Over deze herziening moet nog worden gestemd in de Kamer.
- Vlaanderen kondigt aan vanaf 16/03/2023 niet langer samen te werken met Unia. Zal Unia toch zijn rol als onafhankelijk mechanisme voor het UNCRPD (art. 33.2) ook voor Vlaanderen behouden?

COVID-19-crisis

- Personen met een handicap hebben vaak minder of zelfs helemaal geen toegang tot ziekenhuiszorg en meer bepaald intensieve zorg gekregen¹⁶. De Minister van

⁹ [Advies 2019-08](#)

¹⁰ Cf. [audit van de bewindvoeringen](#) van de Hoge Raad voor de Justitie

¹¹ [Koninklijk besluit van 16 juni 2020 tot uitvoering van de wet van 12 mei 2014 betreffende de erkenning van de mantelzorger en de toekenning van sociale rechten aan de mantelzorger](#)

¹² [Advies 2019-10](#)

¹³ Wet van 12 mei 2014 betreffende de erkenning van de mantelzorger:

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2014051209&table_name=wet

¹⁴ https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2018122109&table_name=wet

¹⁵ <https://www.senate.be/www/?Mival=/dossier&LEG=7&NR=116&LANG=nl>

¹⁶ <https://informations.handicap.fr/a-covid-handicap-tri-malades-12785.php>

https://www.inclusion-asbl.be/wp-content/uploads/2020/04/Communiqu%C3%A9-Covid-19_VF_ok.pdf
https://www.rtbf.be/info/societe/detail_coronavirus-en-cas-d-hospitalisation-moins-de-chances-pour-les-personnes-handicapees?id=10481278&fbclid=IwAR3ilqzFz3OzCwdJug2QmxWW4MXvbMJRL0CbnzBIRH_uqjDG10i1Ovg5iY

https://www.gamp.be/new/wp-content/uploads/2020/04/CORONA-01-SU_QUOTIDIENS14-10-04-2020-VERVIERS-1-REG.pdf

Volksgezondheid heeft erkend dat handicap een triagecriterium kan zijn¹⁷. Dit staat haaks op het UNCRPD en de eed van Hippocrates. Nochtans hebben de verantwoordelijken voor de volksgezondheid zelf toegegeven dat de maximale opvangcapaciteit van de ziekenhuizen nooit werd bereikt¹⁸.

- Sommige personen met een handicap hebben hun medische afspraken zelf afgezegd uit angst of wegens gebrek aan informatie over de genomen maatregelen. Veel personen met een handicap kregen geen thuiszorg meer, zonder dat een alternatief werd voorgesteld. Vaak hebben de families de zorg voor personen met een handicap moeten overnemen¹⁹.
- Lange tijd werden mensen in de psychiatrische afdelingen van gevangenissen of geïnterneerden vergeten in de aanpak van de crisis²⁰.
- De aanpak in rusthuizen was rampzalig²¹.
- In instellingen voor personen met een handicap waren er nog steeds minder of geen activiteiten en bezoeken, terwijl de lockdown voor andere bevolkingsgroepen werd versoepeld²².

Statistieken

- Er zijn nog steeds geen goed bruikbare kwantitatieve gegevens over handicap in België. Dit maakt het moeilijk, zo niet onmogelijk, om het gewenste beleid en de gewenste acties uit te werken.
- Tijdens de COVID-crisis werden geen statistieken opgesteld over de situatie van personen met een handicap (ziekenhuisopname, lockdown, geweigerde opname, ...).

Aanbevelingen

- Een nationale planning uitwerken om de uitvoering van de rechten van personen met een handicap en hun inclusie in de maatschappij op alle levensvlakken te verbeteren
- Het handstreamingsprincipe bij alle administraties van de federale overheid en deelgebieden integreren, ook bij het opstellen van bestuursovereenkomsten
- Een Interministeriële Conferentie Handicap in het leven roepen
De gezondheids- en sociale crisis als gevolg van COVID-19 heeft de noodzaak van samenwerking tussen de verschillende overheidsniveaus nog eens extra benadrukt.
- Concrete maatregelen treffen om niet-gesegmenteerde gegevens die volgens geslacht, leeftijd en handicap zijn opgesplitst en voldoende gedetailleerd zijn, in overeenstemming met de GDPR, systematisch te verzamelen, te analyseren en te verspreiden

¹⁷<http://ph.belgium.be/ph.belgium.be/nl/nieuws-amp-pers/10-04-2020-covid-19-toegang-tot-intensieve-zorg-voor-personen-met-een-handicap.html>

¹⁸<http://ph.belgium.be/ph.belgium.be/nl/nieuws-amp-pers/10-04-2020-covid-19-toegang-tot-intensieve-zorg-voor-personen-met-een-handicap.html>

¹⁹<https://www.rtl.be/info/vous/temoignages/-ma-compagne-n-a-plus-vu-sa-fille-depuis-3-mois-les-personnes-handicapees-les-oublies-du-plan-de-deconfinement--1223863.aspx>
<https://www.lalibre.be/regions/bruxelles/le-confinement-impacte-aussi-les-personnes-handicapees-les-familles-ne-tiendront-pas-longtemps-5e760478f20d5a29c678fcdc>

²⁰<https://plus.lesoir.be/291082/article/2020-03-30/sante-mentale-handicap-psychiatrie-les-grands-oublies-du-confinement>

²¹ Rapport van Artsen zonder Grenzen: COVID-19: overgelaten aan hun lot, juli 2020

²²http://ph.belgium.be/media/static/files/import/press_corner/communique-6-mai-2020-quand-pourrons-nous-sortir-des-institutions.pdf

- Compatibele informaticaprogramma's uitwerken, de door de verschillende administraties gebruikte handicapdefinities harmoniseren op basis van de definities van het UNCRPD-Verdrag, en de [internationale classificatie van het menselijke functioneren](#) (ICF-WHO) systematisch gebruiken
- De adviesraden de middelen verschaffen om hun rol effectief te vervullen: duurzaamheid, werkingsmiddelen, oprichten van adviesraden waar er geen zijn, vermogen om initiatieven te nemen, de plicht van de beleidsmakers om een antwoord te geven, ...

II. Discriminatie

1. België is een Europese pionier op het gebied van antidiscriminatiewetgeving²³. De **praktische uitvoering van deze wetten blijft uiterst moeilijk, vooral voor personen met een handicap**. In 2019 heeft Unia 614 nieuwe dossiers voor discriminatie op grond van een handicap geopend, d.w.z. 23,2 % van het totale aantal nieuwe dossiers²⁴.
2. **Redelijke aanpassingen** zijn opgenomen in de regelgeving, maar zij worden zelden ingezet voor de inclusie van personen met een handicap. Dit is met name het geval in de privé- en de publieke sector en in het onderwijs²⁵. Ze zijn hoe dan ook ontoereikend op de werkvloer. **Redelijke aanpassingen gebeuren overigens niet automatisch. Veel personen met een handicap zijn niet op de hoogte van deze mogelijkheid en vragen ze niet of te laat aan**²⁶.
3. **Handicap door associatie wordt niet erkend**. De ouders en familieleden van een persoon met een handicap moeten vaak tijd en energie investeren om hem of haar te ondersteunen in het dagelijkse, school- of beroepsleven. Vaak stoten zij zelf op hindernissen in hun beroeps-, sociaal en cultureel leven (cf. positienota van de NHRPH²⁷).
4. Ook **gekruste discriminatie** wordt niet erkend. Een vrouw met een handicap moet haar klacht zowel bij Unia als bij het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen rechtvaardigen.
5. Bepaalde fiscale of sociale compensaties en terugbetalingen voor aanpassing of revalidatie zijn alleen toegankelijk voor 65-plussers met een handicap indien zij **vóór hun 65^e verjaardag** als zodanig erkend waren. Dit is discriminatie op grond van leeftijd. De Duitstalige Gemeenschap heeft deze discriminatie al opgeheven voor de toekenning van mobiliteitshulpmiddelen. Dit toont aan dat de verwachtingen van de sector gegrond zijn.
6. **Het vrij verkeer van personen met een handicap is een illusie**: een Franstalige die in Vlaanderen woont en naar een Franse school in Brussel gaat, krijgt noch van Vlaanderen noch van Brussel een subsidie voor de aangepaste uitrusting die hij op school gebruikt.

²³ Wetten tot omzetting van de EU-richtlijnen 2000/43 en 2000/78

²⁴ <https://www.unia.be/nl/artikels/hoe-unia-in-2019-de-rechten-van-personen-met-een-handicap-verdedigde>

²⁵ Unia, *Jaarverslag 2017*, blz. 24-26 *Met een handicap naar de school van je keuze* (<https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/met-een-handicap-naar-de-school-van-je-keuze-redelijke-aanpassingen-in-het-onderwijs>)

²⁶ Verslag van de Evaluatiecommissie van de federale antidiscriminatiewetgeving, februari 2017, blz. 121

²⁷ <http://ph.belgium.be/resource/static/files/nota-mantelzorgers.pdf>

Aanbevelingen

- Ervoor zorgen dat de redelijke aanpassingen voor personen met een handicap worden uitgevoerd op alle niveaus in België, van het federale tot het lokale niveau
- De begrippen gekruiste discriminatie en handicap door associatie opnemen in de antidiscriminatiewetgeving
- Discriminatie op grond van leeftijd van de persoon met een handicap afschaffen
- Mechanismen creëren voor de erkenning van rechten tussen de Gewesten

III. Geslacht

1. Vrouwen en meisjes met een handicap zijn vaak het slachtoffer van gekruiste discriminatie²⁸.
2. Vrouwen met een handicap maken melding van mishandeling en zelfs geweld, waaronder seksueel geweld. Deze getuigenissen, vaak beschermd door geheimhouding, kregen nadrukkelijk de aandacht in een recent onderzoek van de UGent²⁹.
3. Veel vrouwen met een handicap die het slachtoffer zijn van geweld, zijn afhankelijk van de dader(s): familieleden, vertrouwenspersonen, personeel van de instelling of school, verzorgend personeel, inclusief artsen ... De slachtoffers zijn slecht geïnformeerd over hun rechten. Niet zelden zijn ze zo onwetend op het vlak van het emotionele en seksuele leven dat ze zich niet realiseren wat aanvaardbaar of onaanvaardbaar is.
4. Er zijn meldingen van 'gedwongen' medische behandelingen, waaronder gedwongen anticonceptie en sterilisatie, wat kan wijzen op het verbergen van de gevolgen van seksueel misbruik.

Aanbevelingen

- Gekruiste genderdiscriminatie beëindigen door concrete maatregelen te treffen op specifieke gebieden zoals werk van hoogstaande kwaliteit, opleiding, vrije tijd en cultuur
- De 'gendertest' invoeren en de LGBT-gemeenschap integreren
- Zorgen voor een concrete ondersteuningsprocedure die afgestemd is op vrouwen en meisjes met een handicap die het slachtoffer zijn van aanranding van de eerbaarheid of verkrachting

IV. Onderwijs

Onderwijs is een bevoegdheid van de Gemeenschappen. De wettelijke bepalingen variëren dus en zijn gericht op de volledige of gedeeltelijke inclusie van kinderen met een handicap in het gewoon onderwijs en het behoud van niet-inclusief buitengewoon onderwijs. In een logica van geleidelijke overgang naar inclusief onderwijs en respect voor de keuzevrijheid is het BDF niet gekant tegen het naast elkaar bestaan van deze twee systemen in de komende jaren.

---

²⁸ ASPH, *Les femmes handicapées perçoivent-elles une double discrimination liée au genre et au handicap?*, Brussel 2015
(<http://www.asph.be/Documents/Analyses%20et%20etudes%202015/Femmes%20handicap%C3%A9es%20discrimination%20sur%20le%20genre%20et%20le%20handicap.pdf>)

²⁹ Studie van Dr. Tina GOETHALS, Prof. Dr. Geert VAN HOVE, Prof. Dr. Freya VANDER LAENEN, op verzoek van de Vlaamse Minister voor Gelijke Kansen, in de periode 2014 - 2019, Gent 2018

Aangezien de onderwijsstelsels in de drie Gemeenschappen sterk uit elkaar zijn gegroeid, moeten deze afzonderlijk worden geëvalueerd.

Vlaamse Gemeenschap

1. De Vlaamse Gemeenschap voerde met het M-decreet 2014³⁰, in 2017 aangevuld met het nieuwe Ondersteuningsmodel³¹, inclusief algemeen onderwijs in. Deze proactieve aanpak ligt in de lijn van de UNCRPD-logica. Er zijn echter enkele problemen gerezen. De twee belangrijkste zijn het feit dat:
  - de school de inschrijving van een kind of jongere met een handicap kan weigeren als zijn of haar inclusie alleen mogelijk is mits aanpassingen die niet 'redelijk' zijn. Gezien de vaagheid van het begrip 'redelijke aanpassing' wordt het recht op inclusief onderwijs niet gewaarborgd;
  - de overdracht van leerkrachten en begeleiders van het bijzonder onderwijs naar het inclusief gewoon onderwijs niet naar behoren verloopt. Leerlingen met een handicap die voor het gewoon onderwijs hebben gekozen, krijgen niet altijd de steun die ze nodig hebben.

De decreten werden inderhaast opgesteld, met beperkte raadpleging, zonder voldoende informatie voor de betrokkenen en zonder voldoende rekening te houden met de noodzaak van een overgangperiode³². Sommige leerlingen zijn ondertussen teruggekeerd naar het buitengewoon onderwijs³³. De Vlaamse regering heeft daarom beslist het M-decreet te vervangen. Door de COVID-19-crisis heeft de Vlaamse Minister van Onderwijs hierover nog niet gecommuniceerd.

2. De Vlaamse regelgeving voorziet nog steeds niet in de oprichting van inclusieve klassen die afgestemd zijn op dove kinderen³⁴.
3. In een arrest van 07/11/2018 werd een basisschool in de Vlaamse Gemeenschap veroordeeld omdat ze weigerde een leerling met het syndroom van Down in te schrijven in het gewoon onderwijs³⁵.

Federatie Wallonië-Brussel (FWB)

1. Sinds 09/02/2011³⁶ zijn scholen in de Franse Gemeenschap verplicht om het concept 'integratie van kinderen met specifieke behoeften' in hun schoolproject op te nemen. Scholen die daarin slagen, worden gedurende het hele proces financieel ondersteund. Het is jammer dat het Franstalig onderwijs inclusie niet bevordert.

³⁰ <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1024474.html>

³¹ <https://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=15071>

³² <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/implementatie-m-decreet-tussentijdse-evaluatie>

³³ AMKREUTZ(R.), *Realitycheck voor M-decreet: meer kinderen keren terug naar buitengewoon onderwijs*, in *De Morgen*, 08/06/2017 (<https://www.demorgen.be/dmselect/realitycheck-voor-m-decreet-meer-kinderen-keren-terug-naar-buitengewoon-onderwijs-b71a8e15/?referer=>

³⁴ <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1378754>

³⁵ Unia, *Eerste vonnis dat recht op inclusief onderwijs erkent*, 12/11/2018

(<https://www.unia.be/nl/artikels/eerste-vonnis-dat-recht-op-inclusief-onderwijs-erkent>).

³⁶ Besluit van de Regering van de Franse Gemeenschap tot vaststelling van de lijsten van de vestigingen van het basisonderwijs en het secundair onderwijs die de gedifferentieerde omkadering genieten ..., gewijzigd bij het decreet van 9 februari 2011 houdende organisatie van een gedifferentieerde omkadering binnen de schoolinrichtingen van de Franse Gemeenschap ... (http://www.galilex.cfwb.be/document/pdf/36474_000.pdf)

2. Het decreet van 03/05/2019³⁷ voorziet in de oprichting van klassen voor buitengewoon onderwijs in de gebouwen van het gewoon onderwijs (inclusieve klassen). Voor het hoger onderwijs werden ook twee decreten aangenomen: het eerste maakt een verlichting van het studiejaarprogramma mogelijk voor studenten voor wie de deelname aan leeractiviteiten moeilijk is geworden³⁸. De tweede zorgt voor een vlottere toegang en een pedagogisch aanbod dat afgestemd is op de behoeften van de studenten, door middel van begeleidingsdiensten en redelijke aanpassingen.
3. Er zijn bitter weinig jongeren met een handicap die het niveau van hoger onderwijs bereiken. Leerlingen uit het buitengewoon onderwijs³⁹ hebben de neiging de school voor hun 18e te verlaten. Dit heeft een immense impact op het vinden van werk (zie verder).
4. In de afgelopen tien jaar is het aantal kinderen in het buitengewoon onderwijs over het algemeen stabiel gebleven. Er is dus geen tendens tot overgang naar het gewoon onderwijs.
5. Het totale aantal kinderen met een handicap in het 'geïntegreerd onderwijs' is tussen 2012 en 2016 verdubbeld. Deze toename betreft echter vooral leerlingen van het buitengewoon onderwijs type 6 (visuele beperkingen) en type 8 (leerstoornissen), maar helemaal niet de leerlingen van het buitengewoon onderwijs type 2 (matige of ernstige verstandelijke achterstand) en type 5 (ziekten of herstel)⁴⁰.
6. De toepassing van redelijke aanpassingen blijft ver verwijderd van de geest van het UNCRPD, zoals blijkt uit artikel 4 van het decreet van 07/12/2017: *...Iedere leerling van het gewoon onderwijs ... heeft het recht ... redelijke aanpassingen te genieten, voor zover zijn toestand er niet toe verplicht de leerling op te nemen in het gespecialiseerd onderwijs*⁴¹. Daarmee belandt het kind bijna automatisch in het buitengewoon onderwijs. De volgende paragraaf bevestigt het strikt medische karakter van de beslissing: *... De diagnose ... moet door een specialist op het medisch, paramedisch of psychisch-medisch gebied ... gesteld worden.*
7. De Franse Gemeenschap voert met het *Pacte d'excellence*⁴² een belangrijke hervorming van het onderwijs door.

³⁷ Decreet van 3 mei 2019 houdende diverse bepalingen inzake leerplichtonderwijs en schoolgebouwen: leerlingen die zijn ingeschreven in een inclusieve klas of inrichting genereren een lestijdenpakket dat volgens dezelfde regels kan worden gebruikt als voor leerlingen in het gespecialiseerd onderwijs van het type onderwijs waartoe zij behoren. Ze worden toegevoegd aan het lestijdenpakket van het hoofdgebouw en worden klassiek opgenomen in de telling op 30 september en 15 januari. Deze inclusieve klas of inrichting wordt erkend als aangepaste onderwijsmethode. Leerkrachten uit het gespecialiseerd onderwijs oefenen de activiteit van titularis uit. Voornoemd decreet bepaalt dat vanaf 1 september 2020 het lestijdenpakket voor de omkadering dat wordt gegenereerd door de studenten die zijn ingeschreven in de inclusieve vestiging, wordt verhoogd met een halve opdracht voor het onderwijzend personeel van het gespecialiseerd onderwijs. Voor meer informatie:

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2019050338&table_name=wet

³⁸ Artikel 151 van het decreet van 7 november 2013:

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2013110750&table_name=wet

³⁹ <https://statistiques.cfwb.be/enseignement/fondamental-et-secondaire/enseignement-specialise/>

⁴⁰ Onderwijsindicatoren 2017-07, tabel 7.4 (<http://www.enseignement.be/index.php?page=0&navi=2264>)

⁴¹ Decreet van 07/12/2017 betreffende het opnemen, de begeleiding en het behoud in het gewoon basis- en secundair onderwijs van leerlingen met specifieke behoeften

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2017120734&table_name=wet

⁴² In het Pact wordt verwezen naar de inclusieve school, maar de visie op inclusie is relatief beperkt.

Inclusie is er voorzien voor de types 1, 3 en 8, met de bedoeling terug te keren naar het bezettingsniveau in het buitengewoon onderwijs zoals in 2004. Weinig ambitieuze doelstellingen dus. Wat de andere

8. Afgezien van de reglementaire verbintenissen is er een schrijnend gebrek aan technische, menselijke en financiële middelen. Mechanismen voor begeleiding, ondersteuning, identificatie van vertrouwenspersonen en communicatie, met inbegrip van gebarentalen en gemakkelijk te lezen en te begrijpen taal, zijn niet voldoende ontwikkeld.
9. Op het voorschoolse niveau vormt de gewone kinderopvang een probleem voor de inclusie van baby's met een handicap⁴³: een opvangvoorziening kan een kind om verschillende redenen weigeren en doorverwijzen (niet aangepaste infrastructuur, kind dat medische zorg nodig heeft, negatieve ervaring bij een eerdere opvang, nood aan opleiding van het personeel, ...).
10. De behoeften van de kinderen en gezinnen kunnen niet onder de aandacht van de beleidsmakers worden gebracht omdat er geen adviesstructuur in de FWB is.
11. Ouders zijn niet altijd goed geïnformeerd over inclusief of geïntegreerd onderwijs, meer bepaald over het geïndividualiseerd leerplan⁴⁴.
12. Tijdens de COVID-19-crisis werden problemen nog nijpender: gezinnen waren op zichzelf aangewezen zonder respijtdiensten, 'geïmproviserd' thuisonderwijs: een realiteit die op lange termijn moet worden bekeken na de crisis⁴⁵.

Duitstalige Gemeenschap

1. In 2009 heeft de Duitstalige Gemeenschap een steuncentrum voor buitengewoon onderwijs opgericht voor kinderen met een handicap in het gewoon onderwijs⁴⁶. Dit decreet **tot oprichting van een ondersteuningscentrum** beoogt de integratie van kinderen met een handicap. Het volgt geen inclusieve logica. Na 10 jaar stelt men vast dat het aantal kinderen in het buitengewoon onderwijs niet afneemt omdat de concrete ondersteuningsmaatregelen niet afgestemd zijn op de behoeften.

Op het niveau van de drie Gemeenschappen

1. Regelgevende initiatieven zijn nuttig, maar er zijn onvoldoende middelen ervoor: gebrek aan plaatsen en gebrek aan middelen. Unia ontvangt regelmatig verslagen van kinderen

---

kinderen betreft, met name de kinderen met een verstandelijke handicap, wordt meer gedacht aan integratiemaatregelen ('inclusieve' klassen). Deze maatregelen zijn zeker een deel van de oplossing, maar mogen een denkoefening over inclusie in de gewone klassen niet verhinderen. Deze inclusieve klassen zijn thans trouwens zeer beperkt uitgewerkt (circa 15-tal bestaande projecten in de FWB). Globaal genomen blijft er dus een systeem met twee snelheden bestaan. De lokale pools, die in opbouw zijn, om de ondersteuning in het gewoon onderwijs te bevorderen, zullen waarschijnlijk niet volstaan om alle leerlingen zo goed mogelijk te ondersteunen, met name de leerlingen die meer ondersteuning vragen.

⁴³ <https://www.one.be/professionnel/accessibilite-et-inclusion/en-situation-de-handicap/letat-des-lieux/?L=0>

⁴⁴ <https://www.w-b-e.be/ressources/ressources-pedagogiques/outils-pia/>

⁴⁵ https://www.rtb.be/info/societe/detail_on-craint-sur-la-duree-pour-les-handicapes-mentaux-et-leurs-parents-l-epreuve-du-confinement?id=10465239
<https://www.rtl.be/info/belgique/societe/-mon-petit-fils-autiste-regresse-et-son-pere-frole-la-depression-mais-on-les-oublie-qu-en-est-il-de-l-enseignement-specialise--1214823.aspx>

⁴⁶ Decreet van 11/05/2009 over het centrum voor onderwijs aan leerlingen met specifieke behoeften ter bevordering van het onderwijs aan leerlingen met specifieke behoeften in de gewone scholen en de scholen voor onderwijs aan leerlingen met specifieke behoeften evenals ter ondersteuning van de bevordering van de ontwikkeling van leerlingen met een handicap, aanpassings- of leermoeilijkheden in de gewone scholen en de scholen voor onderwijs aan leerlingen met specifieke behoeften (https://www.etaamb.be/nl/decreet-van-11-mei-2009_n2009202854.html).

met een handicap waaruit blijkt dat het moeilijk is redelijke aanpassingen op school te verkrijgen^{47 48}.

2. Het landelijke netwerk van instellingen voor buitengewoon of inclusief onderwijs biedt niet voor elk kind het passende onderwijs binnen een redelijke afstand van huis. De gespecialiseerde onderwijsinstellingen bevinden zich vaak op plaatsen die niet goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Gezinnen staan voor een dilemma: het kind verre verplaatsingen laten maken of verhuizen, met alle mogelijke gevolgen van dien voor het hele gezin: ontworteling, beroepsmoeilijkheden, verlies van sociaal netwerk, ...⁴⁹
3. Het is vaak moeilijk redelijke aanpassingen af te dwingen en op lange termijn op te volgen.
4. De formules voor voortgezette vorming (avondlessen, ...) voorzien niet in aanpassingen voor volwassenen met een handicap.

Aanbevelingen

- Empowerment van kinderen met een handicap tijdens het volledige leerproces versterken
- Concrete maatregelen voorzien om een coherent beleid voor inclusief onderwijs voor kinderen met een handicap uit te stippelen, vanaf zeer jonge leeftijd, en door kinderopvangcentra en het gewoon onderwijs voldoende financiële, materiële en personele middelen ter beschikking te stellen
- Concrete maatregelen nemen om een kwaliteitsvolle overgang van buitengewoon naar inclusief onderwijs te waarborgen, zorgen voor een planning en voldoende middelen voor deze overgang
- Inclusief onderwijs opnemen in de lerarenopleiding en bijscholing, alsook het aanleren van specifieke talen die nuttig zijn voor inclusie, zoals gebarentalen
- De verplaatsingstijd van kinderen naar school verminderen zonder de vrije keuze van onderwijs te beknotten
- Lessen trekken uit de COVID-19-crisis

V. Tewerkstelling

In 2011 lag de tewerkstellingsgraad van personen met een handicap (40,7 %) ver onder het nationale gemiddelde (66,4 %) ⁵⁰, waarmee België tot de slechtste leerlingen in Europa behoort ⁵¹. De tewerkstellingsgraad in de federale overheidsdienst van 3 % wordt niet nageleefd ⁵².

⁴⁷ Unia: <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/met-een-handicap-naar-de-school-van-je-keuze-redelijke-aanpassingen-in-het-onderwijs>

⁴⁸ <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/diversiteitsbarometer-onderwijs>

⁴⁹ <https://pro.guidesocial.be/articles/carte-blanche/enseignement-specialise-le-calvaire-des-transports-scolaires>

⁵⁰ Hoge Raad voor de werkgelegenheid, *Verslag 2017*:

<https://werk.belgie.be/nl/publicatieDefault.aspx?id=46240>

⁵¹ Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6181600/3-02122014-BP-FR.pdf/55394f4c-1dea-4d3d-a9bd-6fc936455d03>

⁵²

<https://fedweb.belgium.be/sites/default/files/downloads/annual%20report%20BCAPH%20CARPH%202018%20nl%20final.pdf>

De Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap heeft deze stagnatie geanalyseerd in zijn positienota *Tewerkstelling van personen met een handicap*⁵³.

1. Er is geen alomvattend en gecoördineerd beleid ingevoerd om deze situatie aan te pakken. De compartimentering tussen overheidsinstellingen leidt tot absurde situaties. Zo kan een persoon met een handicap in het Waals Gewest die een inkomensvervangende tegemoetkoming ontvangt, geen FOREM-opleiding⁵⁴ volgen omdat hij of zij niet als 'werkzoekende' wordt beschouwd.
2. Het belangrijkste gevolg van de 'back to work'-maatregelen van de federale regering was niet dat mensen weer aan de slag konden, maar dat ze werden ontslagen⁵⁵!

Aanbevelingen

- Zowel in de privé- als in de publieke sector het recht op werk voor personen met een handicap waarborgen door te zorgen voor beroepsopleiding, adequate toegankelijkheid, de nodige redelijke aanpassingen en een doeltreffende bescherming tegen discriminatie
- De efficiëntie van het tewerkstellingsbeleid verbeteren en de overgang van maatwerkbedrijven ('beschutte werkplaatsen') naar gewone tewerkstelling bevorderen
- Informeren over tewerkstellingssteun voor personen met een handicap; een onderdeel handicap opnemen in de opleiding van de HR-diensten
- Meer personen met een handicap in dienst nemen en ervoor zorgen dat de bestaande tewerkstellingsquota in de publieke sector worden nageleefd
- 'Werkloosheidsvallen' in de verschillende wetten en reglementering identificeren en wegnemen
- Zorgen voor meer kwalificerende opleidingen voor personen met een handicap
- De anomalieën in de 'back to work'-regelgeving wegwerken
- Een verantwoordelijke aanwijzen om de overheidsniveaus in het land te coördineren⁵⁶

VI. Levensstandaard

1. De wet op de tegemoetkomingen voor personen met een handicap dateert van 27 februari 1987 en werd meermaals gewijzigd. De huidige complexiteit ervan komt niet meer overeen met de realiteit van het leven van personen met een handicap:
  - a. de tegemoetkomingen liggen onder de armoedegrens⁵⁷;

⁵³ Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap, *Tewerkstelling van personen met een handicap: positienota*, januari 2014 (<http://ph.belgium.be/media/static/files/2014-01-14---nota-tewerkstelling.pdf>)

⁵⁴ FOREM: openbare dienst voor arbeidsbemiddeling en opleiding in Wallonië

⁵⁵ Nationale Arbeidsraad, *advies nr. 2 099*, blz. 10-11 - <http://www.cnt-nar.be/ADVIES/advies-2099.pdf>.

⁵⁶ KU Leuven-HIVA, *Bedarfsstudie in der Sozialökonomie der deutschsprachigen Gemeinschaft*, 2015, blz. 93

⁵⁷ De inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT) voor een alleenstaande ligt 20 % onder de armoedegrens en bijna 60 % onder het gewaarborgd minimumloon (vanaf 01.09.2018, IVT = € 910,75; armoedegrens = € 1 139; minimumloon = € 1 562,59). 40 % van de personen die in België een tegemoetkomingen voor personen met een handicap ontvangen, leeft in de praktijk onder de armoedegrens: <https://www.mi-is.be/nl/pers-multimedia/handicap-en-armoede-weinig-arbeidskansen-hoog-armoederisico>

- b. de integratietegemoetkoming (IT) moet de handicapgerelateerde extra kosten dekken, ongeacht of de persoon met een handicap werkt of niet; de wijze waarop de IT nu wordt berekend, ontmoedigt mensen om te werken (werkloosheidsval);
  - c. er wordt geen rekening gehouden met extra kosten als gevolg van een ontoegankelijke omgeving;
  - d. de sociale compensaties moeten behouden blijven voor de lage inkomens (werkloosheidsvallen).
2. Er zijn onvoldoende ondersteunende diensten voor personen met een handicap en respijtdiensten voor gezinnen, wat tot vaak hopeloos lange wachtlijsten leidt voor – nochtans broodnodige – hulp. Dit werd pijnlijk duidelijk tijdens de COVID-crisis.
  3. [De vrijheid om de eigen leefomgeving te kiezen is niet gewaarborgd](#)⁵⁸, niet alleen voor zwaar zorgbehoevenden, maar ook voor wie al jaren op ellenlange wachtlijsten staat voor een aangepaste woning of een persoonlijk budget^{59 60}.
  4. In februari 2019 wees de Europese Commissie er in haar evaluatieverslag op dat personen met een handicap in België meer risico op armoede of sociale uitsluiting lopen⁶¹ dan anderen.
  5. In Vlaanderen staan meer dan 20 000 personen op de wachtlijst voor een persoonsvolgend budget. Ze moeten jaren wachten⁶².
  6. Hoewel de Belgische Grondwet het recht op een menswaardig leven waarborgt, waaronder het recht op fatsoenlijke huisvesting (art. 23, 3°), is het voor personen met een handicap moeilijk om een betaalbare, toegankelijke en aangepaste sociale woning te vinden⁶³.
  7. In zijn nationaal hervormingsplan 2010 (NHP) verklaarde België: ... *België heeft de ambitie ervoor te zorgen dat tegen 2020 380 000 mensen niet langer het risico op armoede en sociale uitsluiting lopen in vergelijking met het referentiejaar (2008)*⁶⁴. Het BDF stelt vast dat er sinds 2010 bijna 100 000 meer mensen in armoede leven⁶⁵. De gevolgen van de sociale COVID-19-crisis zijn nog niet in deze cijfers opgenomen.

⁵⁸ <http://ph.belgium.be/nl/memoranda-en-positienota-s/de-de-institutionalisering-van-personen-met-een-handicap.html>

⁵⁹ <https://www.despecialist.eu/nl/nieuws/wachtlijsten-in-gehandicaptensector-blijven-groeien-ondanks-injectie-van-270-miljoen.html>

⁶⁰ De sociale huisvestingssector kampt al jaren met een tekort aan woningen, waardoor de kansen op zelfvoorziening sterk afnemen. Bovendien zijn er twee verzwarende factoren: deze woningen zijn in slechte staat, wat leidt tot hoge stookkosten, en weinig woningen voldoen aan de toegankelijkheidsnormen. Tot slot is het begrip 'aanpasbare' huisvesting nog steeds niet als essentieel element opgenomen in hun bestekken voor nieuwbouw of renovatie - Unia, *The Housing Diversity Barometer*, blz. 274-275 (<https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/diversiteitsbarometer-huisvesting>)

⁶¹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-belgium_nl.pdf

⁶² <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/09/08/waarom-de-wachtlijsten-in-de-gehandicaptenzorg-de-komende-jaren/>

⁶³

<http://www.asph.be/SiteCollectionDocuments/Analyses%20et%20etudes/Analyses%20et%20etudes%202018/Analyse%20ASPH%20-%202022%20-%202018%20Logement%20social%20et%20ascenseur%20-%20des%20composantes%20indissociables.pdf>

⁶⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp_belgium_fr.pdf, blz. 31

⁶⁵ <http://ph.belgium.be/nl/nieuws-amp-pers/07-05-2020-nationaal-hervormingsprogramma-2020-van-belgi%C3%AB.html>

8. Het Rekenhof was in 2016 zeer kritisch over het tweede Federaal Plan Armoedebestrijding: ... *Alles ontbreekt in het plan: mobilisatie van administraties, bijdrage van het plan aan de verwezenlijking van de nationale doelstelling, geen deadline, geen algemene begroting, geen raming van de kosten van de doelstellingen of acties. Kortom: het tweede armoedebestrijdingsplan is meer een 'lijst van acties' dan een beleidsinstrument.*⁶⁶
9. De NHRPH heeft hetzelfde vastgesteld bij het derde Federaal Plan Armoedebestrijding 2016 - 2019⁶⁷: armoedebestrijding is geen prioriteit voor België⁶⁸. Integendeel, de armoede neemt toe en breidt zich ook uit naar sommige werknemers, met name werknemers met een handicap⁶⁹.
10. De complexiteit van het administratieve systeem leidt tot een groeiend fenomeen van 'non take-up' (mensen doen hun rechten niet gelden wegens gebrek aan informatie of omdat ze die niet begrijpen). Vooral personen met een handicap lopen een groot risico⁷⁰. Dit fenomeen vertekent ook de bestaande statistieken.
11. Sinds 2016 heeft de Directie-Generaal Personen met een handicap van de Federale Overheidsdienst (FOD) Sociale Zekerheid te kampen met grote IT- en managementproblemen die, in combinatie met een personeelstekort, hebben geleid tot aanzienlijke vertragingen in het beheer van de dossiers van tegemoetkomingen voor personen met een handicap⁷¹.

Aanbevelingen

- Ervoor zorgen dat elke persoon met een handicap een toereikend inkomen boven de armoedegrens krijgt, dat het gewaarborgd minimummaandinkomen (GMMI) bereikt
- De wet van 27 februari 1987 over de tegemoetkomingen voor personen met een handicap grondig herzien
- De administratieve maatregelen vereenvoudigen en zorgen voor een menselijke begeleiding om *non take-up* tegen te gaan
- Zorgen voor het vereiste budget om het aantal plaatsen te verhogen, het aanbod in de opvangstructuren diversifiëren en de in de regelgeving voorziene ondersteuningsbudgetten toekennen
- Zorgen voor genoeg toegankelijke of aanpasbare sociale woningen voor personen met een handicap

VII. Toegankelijkheid

⁶⁶ https://www.rtf.be/info/belgique/detail_la-cour-des-comptes-tacle-severement-la-belgique-incapable-de-reduire-la-pauvrete?id=9354244

⁶⁷ Nationale Hoge Raad voor personen met een handicap, *advies nr. 2016/09, over het ontwerp van het derde Federaal Plan Armoedebestrijding*, 04/04/2016, <http://ph.belgium.be/nl/adviezen/advies-2016-09.html>

⁶⁸ Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap, *advies nr. 2018/30 over het verslag "The evolution of the social situation and social protection in Belgium"*, 2018, blz.109 - 113 (<http://ph.belgium.be/nl/adviezen/advies%C2%A02018-30.html>)

⁶⁹ FOD Sociale Zekerheid, *Trends worden bevestigd: Armoederisico daalt bij ouderen maar blijft hoog bij laaggeschoolden in België*, persbericht over de SILK-enquête, 26/08/2016

⁷⁰ [Advies 2018/09 van de NHRPH](#)

⁷¹ <http://ph.belgium.be/nl/adviezen/advies-2019-02.html>

1. De geldende reglementering inzake **vervoer** is een gewestelijk bevoegdheid, behalve het spoorvervoer (NMBS), dat een federale bevoegdheid is.
2. Door het hoogteverschil tussen de treinen en de perrons kunnen veel personen met een handicap de trein niet nemen. Er zal een groot aantal treinen worden aangekocht, maar of die zelfstandig toegankelijk zullen zijn is verre van zeker. De internationale normen zijn onvoldoende handicapgericht: nationale operatoren verschuilen zich achter dit aspect om een standpunt in te nemen⁷².
3. De informatie in stations en haltes is niet in alle vereiste formaten beschikbaar, wat de mobiliteit belemmert⁷³.
4. **Momenteel verbindt de NMBS zich nergens tot een optimale zelfstandige toegankelijkheid voor alle personen met een beperkte mobiliteit.**
5. Het basisdecreet betreffende de basisbereikbaarheid in Vlaanderen is in 2019 in werking getreden. De organisatie van het openbaar vervoer zal grondig veranderen met de oprichting van een mobiliteitscentrale⁷⁴. Voorlopig is het nog niet mogelijk deze aangekondigde wijzigingen te evalueren.
6. De gebruikers wachten nog steeds op betere netwerken om zelfstandig te kunnen reizen. De uitschuifbare hellingen van bussen zijn vaak defect, de trams en metro's laten te wensen over, reizigersinformatie is niet beschikbaar in de toegankelijke formaten (toepassingen en websites voldoen niet aan de toegankelijkheidsnormen).

In Wallonië zijn er nog steeds geen audioberichten die de volgende bushalte aankondigen.

De Europese regelgeving inzake de aankoop van rollend materieel staat te veel uitzonderingen toe om een zelfstandige toegankelijkheid van het openbaar vervoer te waarborgen.

Actieplannen in samenwerking met CAWaB⁷⁵ werden goedgekeurd om de toegankelijkheid van het openbaar vervoer in Brussel en Wallonië te verbeteren.

7. De **toegankelijkheid van gebouwen en openbare ruimten** moet voldoen aan de geldende regelgeving inzake toegankelijkheid bij nieuwbouw en/of een ingrijpende wijziging van een bestaande constructie. Dat er drie verschillende wetgevingen volgens Gewest bestaan, maakt het er niet gemakkelijker op voor bouwdirecties.

---

⁷² <http://ph.belgium.be/nl/adviezen/advies-2019-15.html>

⁷³ Blinde en slechtziende personen en personen met een verstandelijke handicap hebben moeite om een ticket te kopen omdat de automaten slecht ontworpen zijn; de websites voldoen niet aan de huidige minimumcriteria inzake toegankelijkheid.

- a. Audioberichten, als ze al voorzien zijn, geven niet alle nodige informatie of zijn slecht hoorbaar in sommige stations.
- b. Onverwachte veranderingen, zoals spoorwijzigingen, vormen een probleem voor dove, slechthorende, blinde en slechtziende personen en personen met een verstandelijke handicap: deze wijzigingen worden niet altijd visueel en hoorbaar gecommuniceerd.
- c. Andere essentiële informatie wordt ofwel niet op een toegankelijke manier (bijv. de volgende halte) ofwel helemaal niet gecommuniceerd (bijv. de openingszijde van de deuren).

⁷⁴ <https://noozo.be/advies-mobiliteitscentrale-als-spil-in-de-vervoersketen-voor-personen-met-een-handicap/>

⁷⁵ <https://cawab.be/>

8. Er zijn te weinig sociale woningen die afgestemd zijn op personen met een handicap. De wachtlijsten zijn lang, sommigen moeten thuisblijven omdat hun woning niet toegankelijk is⁷⁶.
9. De onverenigbaarheid van de regelgeving inzake het behoud van erfgoed en gebouwen met de voorschriften inzake toegankelijkheid maakt afwijkingen mogelijk: vaak wordt de bescherming van een gebouw ingeroepen om de niet-naleving van de regelgeving inzake toegankelijkheid te rechtvaardigen.
10. Dat er nauwelijks opleidingen voor toegankelijkheid en universeel ontwerp zijn voor ambtenaren die bouwvergunningen uitreiken en voor bouwprofessionals (architecten, ingenieurs, ontwerpers, designers, ...) ligt wellicht aan de basis van heel wat tekortkomingen. Deze aspecten komen te weinig aan bod in de academische cursussen. In de komende decennia is er dus weinig kans op noemenswaardige verbeteringen!
11. Het niet toepassen van de geldende regelgeving, door een gebrek aan controle en/of toepasselijke sancties, vormt een probleem: er is geen verplichting om gebouwen en openbare ruimten binnen een bepaalde termijn toegankelijk te maken; er zijn ook geen sancties bij niet-naleving van de reglementaire voorschriften⁷⁷.
12. **Toegankelijkheid van informatie:** er zijn te weinig gebarentolken en opgeleide assistenten voor dove en blinde personen⁷⁸. Bovendien moeten we op onze hoede zijn voor een volledig digitale wereld: de digitale kloof wordt groter in de doelgroep van personen met een handicap (te duur, technisch complexe digitale hulpmiddelen). Op de websites van overheidsdiensten staat over het algemeen geen vertaling in gemakkelijk leesbare en verstaanbare taal of gebarentaal⁷⁹.
13. De bankdiensten worden steeds meer gedigitaliseerd en betalend. Het aantal bankkantoren is de afgelopen jaren sterk gedaald⁸⁰.

Aanbevelingen

- Met voorrang het plaatselijk openbaar vervoer⁸¹ toegankelijker maken
- De toegang tot informatie voor personen met een handicap, volgens de verschillende specifieke handicaps, niet vergeten
- Veel aspecten en specifieke doelgroepen worden vergeten: er zijn oplossingen nodig om ervoor te zorgen dat de infrastructuur en het rollend materieel aan de voorschriften voldoen
- Overleg op interregionaal niveau verplicht maken, in samenspraak met de verenigingen die personen met een handicap vertegenwoordigen; de toegankelijkheidsbureaus moeten worden geraadpleegd voor de technische aspecten
- Zorgen voor afschrikkende sancties bij niet-naleving van de regelgeving en deze toepassen

⁷⁶ <http://www.asph.be/PublicationsEtOutils/AnalysesEtEtudes/Accessibilite/Pages/2018-Logement-social-et-ascenseur.aspx>

⁷⁷ https://www.standaard.be/cnt/dmf20200624_05000595

⁷⁸ Zo kon in 2017 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 16,64 % van de aanvragen niet worden ingewilligd wegens een tekort aan tolken Frans-Belgische Gebarentaal.

⁷⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L2102&from=EN#d1e1301-1-1>

⁸⁰ <http://ph.belgium.be/nl/adviezen/advies-2020-01.html>

⁸¹ https://www.unia.be/files/Documenten/Aanbevelingen-advies/Aanbeveling_MIVB_toegankelijkheid_2018.pdf

- De toegankelijkheid van de overheidsdiensten op het hele grondgebied verzekeren, in de verschillende officiële talen, ook gebarentaal en gemakkelijk te lezen en te begrijpen taal, in de verschillende communicatievormen en de nieuwe technologieën
- Zorgen voor meer gebarentolken
- De bank- en postdiensten toegankelijk maken zonder extra kosten voor de noodzakelijke aanpassingen aan te rekenen om de universele toegang ervan te waarborgen